

## ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ

### TO THE ISSUE OF USING ELECTRONIC GOVERNANCE IN PUBLIC ADMINISTRATION

Цвігун Д.П., к.ю.н., доцент,  
Заслужений працівник освіти України,  
доцент кафедри права

Вінницький інститут акціонерного товариства  
«Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»

У статті досліджено використання електронного урядування в публічному адмініструванні. Встановлено, що інтеграція українського публічного адміністрування до європейського адміністративного простору в умовах розвитку інформаційного суспільства сьогодні поставила нові вимоги до діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх спроможності ефективно діяти в умовах впровадження електронного урядування, що обумовлює необхідність змін в усіх без винятку сферах суспільного життя. Вироблене авторське визначення поняття електронного урядування під яким слід розуміти форму організації діяльності суб'єктів публічного адміністрування, яка спрямована на підвищення ефективності та результативності таких суб'єктів, покращення взаємодії держави і громадян через використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Встановлено, що принципи електронного урядування, визначені у національних нормативно-правових актах, розроблені на основі міжнародних актів та включають в себе наступні: використання інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення високого ступеня відкритості, прозорості та широкої участі суспільства; заохочення участі громадян у процесі прийняття управлінських рішень; підвищення підзвітності діяльності органів державної влади; прозорість процесу адміністрування; ефективність урядування.

Визначено ряд проблем, які виникли в процесі використання електронного урядування у публічному адмініструванні, зокрема такі як: проблема сумісності, національної безпеки, зменшення рівня приватності, відповідальності посадових осіб органів публічного адміністрування та інші.

Визначено, що Україні необхідний певний час для впровадження електронного урядування у більшість сфер діяльності публічної адміністрації, оскільки такий перехід потребує багато проміжних етапів від декларування на найвищому державному рівні цього напрямку в якості пріоритетного до удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, які будуть безпосередньо здійснювати відповідні функціональні обов'язки.

**Ключові слова:** електронне урядування, публічне адміністрування, принципи електронного урядування, суб'єкти публічного адміністрування, приватність, національна безпека, сумісність.

The article examines the use of electronic governance in public administration. It has been established that the integration of Ukrainian public administration into the European administrative space in the conditions of the development of the information society today has set new requirements for the activities of state authorities and local self-government bodies, their ability to act effectively in the conditions of the introduction of electronic governance, which determines the need for changes in all spheres of social life. The developed author's definition of the concept of electronic governance, which should be understood as the form of organization of the activities of public administration entities, which is aimed at increasing the efficiency and effectiveness of such entities, improving the interaction of the state and citizens through the use of information and communication technologies.

It has been established that the principles of e-governance defined in national legal acts are developed on the basis of international acts and include the following: the use of information and communication technologies to achieve a high degree of openness, transparency and wide participation of society; encouraging the participation of citizens in the process of making administrative decisions; increasing the accountability of the activities of state authorities; transparency of the administration process; governance efficiency.

A number of problems that have arisen in the process of using electronic governance in public administration have been identified, in particular such as: the problem of compatibility, national security, the reduction of the level of privacy, the responsibility of officials of public administration bodies, and others.

It was determined that Ukraine needs a certain amount of time to implement e-governance in most areas of public administration, since such a transition requires many intermediate stages from the declaration at the highest state level of this direction as a priority to the improvement of the system of training, retraining and advanced training of civil servants who will to directly carry out relevant functional duties.

**Key words:** e-government, public administration, principles of e-government, subjects of public administration, privacy, national security, compatibility.

В умовах активізації глобалізаційних процесів в Україні, стрімким спрямуванням діяльності суб'єктів публічного адміністрування до європейських стандартів, виникла гостра необхідність створення ефективних способів доступу до інформації та використання у діяльності зазначених суб'єктів інформаційно-комунікаційних технологій. Як показує міжнародний досвід, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у роботі органів державної влади та органів місцевого самоврядування позитивно впливає на реформування, підвищує конкурентоспроможність країни в цілому. Окрім цього, використання інструментів електронного урядування забезпечує належне дотримання принципів належного урядування, а саме відкритості і прозорості, ефективності, інноваційності та відкритості до змін, підзвітності. Інтеграція українського публічного адміністрування до європейського адміністративного простору в умовах розвитку інформаційного суспільства сьогодні поставила нові вимоги до діяльності

органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх спроможності ефективно діяти в умовах впровадження електронного урядування, що обумовлює необхідність змін в усіх без винятку сферах суспільного життя.

Дослідження основних фундаментальних засад електронного урядування, аналіз впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у роботі суб'єктів публічного адміністрування, перспектив їх розвитку є предметом дослідження багатьох вчених-адміністративістів, зокрема І. В. Арістової, Т. І. Білоус-Осінь, Ю. П. Битяка, Ю. С. Даниленко-Негари, Д. В. Дубова, В. В. Марченка, Р. С. Мельника, Ю. С. Шемшученка. Проте, необхідність удосконалення державної політики у сфері електронного урядування, активність розроблення підходів до надання державних послуг у електронному вигляді, потребують додаткового теоретичного вивчення та побудови доктринального тлумачення для подальшого розвитку.

**Мета статті** полягає в розкритті змісту поняття «електронний урядування», окресленні проблем впровадження та використання системи електронного урядування в Україні, зокрема у роботі суб'єктів публічного адміністрування.

При здійсненні даного дослідження використовувались загальні та спеціальні методи наукового пізнання: метод наукового спостереження, застосування якого дало змогу чітко визначити мету, методику та розробити план дослідження; метод аналізу-синтезу, методи обробки, осмислення і тлумачення одержаного масиву даних забезпечили можливість теоретичного визначення понять у досліджуваній темі, діалектичний метод, формально-логічний метод, структурно-функціональний метод, а також ряд емпіричних методів.

Слід зазначити, що правова доктрина адміністративного права містить багато визначень та тлумачень «електронне урядування». Так, на думку Т. Забейворага, електронне урядування – це один із засобів чи інструментів, що допомагає отримувати необхідну інформацію, послуги і здійснювати комунікацію між громадськістю та владою [1].

О. Баранов визначає, що електронне урядування – система, у якій вся сукупність як внутрішніх, так і зовнішніх зв'язків і процесів підтримується й забезпечується відповідними інформаційно-комп'ютерними технологіями [2].

В свою чергу, на думку І. Костенко, під електронним урядуванням слід розуміти забезпечення будь-якої діяльності органів державної влади у електронній формі та визначення такої форми як пріоритетної [3].

На нормативно-правовому рівні, поняття електронного урядування закріплене у Концепції розвитку електронного урядування в Україні і тлумачиться як форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [4].

На нашу думку, електронне урядування являє собою форму організації діяльності суб'єктів публічного адміністрування, яка спрямована на підвищення ефективності та результативності таких суб'єктів, покращення взаємодії держави і громадян через використання інформаційно-комунікаційних технологій.

Концептуальні засади державної політики у електронного урядування визначено у великій кількості національних законодавчих актів, зокрема таких як: Закон України «Про інформацію», Закон України «Про науково-технічну інформацію», Закон України «Про телекомунікації», Закон України «Про захист персональних даних», Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», Закон України «Про електронні довірчі послуги» та інші.

Важливу роль у впровадженні і використанні електронного урядування у діяльності суб'єктів публічного адміністрування відіграє належне дотримання встановлених принципів. Так, Принципи електронного урядування закріплюються у ряді нормативних актів. У документах Організації Об'єднаних Націй закріплюються такі принципи функціонування інституту «електронного урядування»: використання інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення високого ступеня відкритості, прозорості та широкої участі суспільства; заохочення участі громадян у процесі прийняття управлінських рішень; підвищення підзвітності діяльності органів державної влади; прозорість процесу адміністрування; ефективність урядування [5].

В українському законодавстві принципи електронного урядування вперше було визначено в Концепції розвитку електронного урядування в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 грудня

2010 року № 2250-р. У цьому нормативному акті до принципів електронного урядування відносилися прозорість і відкритість, конфіденційність та інформаційна безпека, єдині технічні стандарти і взаємна сумісність, орієнтованість на інтереси і потреби споживачів послуг [6].

У новій Концепції розвитку електронного урядування, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 року № 649-р, закріплюються нові принципи її реалізації – цифровий за замовчуванням, одноразове ведення інформації, сумісність за замовчуванням, доступність та залучення громадян, відкритість та прозорість, довіра та безпека [4].

Сьогодні застосування електронного урядування у публічному адмініструванні має прояв у:

- наданні публічних послуг за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій;
- здійснення громадського електронного контролю;
- здійснення автоматизованого обміну даними між інформаційно-комунікаційними системами органів публічного адміністрування та їх посадовими особами;
- використання електронного документообігу;
- оприлюднення публічної інформації;
- опрацювання електронних звернень громадян;
- здійснення електронних публічних закупівель;
- опрацювання великих обсягів даних;
- проведення електронних аукціонів;
- впровадження інтегрованої системи електронної ідентифікації фізичних осіб.

Водночас, практика впровадження та застосування електронного урядування у діяльності суб'єктів публічного адміністрування вказує на наявність певних проблем.

Так, існує проблема сумісності технологій електронного урядування, що впроваджуються як в органах державної влади, так і в органах місцевого самоврядування. Наразі, не всі зазначені технології є між собою сумісними, що значно обмежує можливість їх використання.

Не менш важливою є проблема національної безпеки, яка полягає у тому, що чим більш прозорою і відкритою стає діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, завдяки сучасним системам електронного документообігу та їх взаємодіям з іншими системами, тим більша ймовірність використання цієї інформації на шкоду суверенітету нашої країни. Результатом такої проблеми є різноманітні комп'ютерні віруси, які посягають на персональні дані фізичних осіб, інформацію щодо діяльності органів публічного адміністрування, кіберзлочини, хакерські атаки.

Поруч з іншими існує проблема зменшення рівня приватності, яка полягає у втраті довіри до суб'єктів публічного адміністрування, адже формування різноманітних баз даних органами державної влади і органами місцевого самоврядування, без чіткого визначення умов доступу до цієї інформації і її використання, неминуче призведе до втрати довіри громадян до цих органів і не сприйняття будь-яких нововведень в сфері електронного урядування. Зазначена проблема тісно пов'язана із проблемою національної безпеки.

Наступною є проблема відповідальності посадових осіб органів публічного адміністрування, які у своїй діяльності застосовують електронне урядування. Так, більшість працівників як органів державної влади і місцевого самоврядування, не несуть відповідальності про надання доступу зацікавленим організаціям і громадянам інформації про персональні дані інших громадян. Особливо це стає очевидним під час проведення виборчої та рекламної кампаній тощо.

З метою підвищення ефективності функціонування системи публічного адміністрування впровадженням електронного урядування необхідно здійснити такі основні заходи:

- визначити конкретні цілі та завдання електронного урядування;

- розробити систему показників оцінки стану впровадження електронного урядування;
- забезпечити зворотній зв'язок;
- підвищити координацію діяльності всіх органів державної влади та місцевого самоврядування;
- здійснити дійове науково-методичне, організаційно-технічне, інформаційноаналітичне, нормативно-правове, ресурсне забезпечення впровадженню електронного урядування [7].

Приймаючи рішення про повний перехід на електронний режим роботи, суб'єктам публічного адміністрування слід забезпечити належну безпеку інформаційних даних, встановити чіткі процедурні технології використання електронного урядування, провести змістовне та результативне навчання працівників та призначити вид відповідальності за порушення правил користування технологіями електронного урядування.

Таким чином, доходимо до висновку, що в Україні переважно активно застосовуються технології електронного урядування спрямовані на розвиток електронного уряду. Для максимально ефективного використання переваг від електронного урядування слід звести до мінімуму ризику

від його впровадження. З цією метою слід налагодити активний діалог влади і громадян з метою подальшого розвитку електронної демократії, координацію зусиль органів державної влади і місцевого самоврядування щодо напрацювання механізмів розв'язання окреслених проблем і запобігання виникнення їх в майбутньому.

Для успішного втілення електронного урядування як ідеї та забезпечення повної реалізації всіх його переваг нашій державі, безперечно, необхідно пройти складний шлях наближення системи публічного адміністрування до європейських стандартів. Для цього Україні необхідний певний час, оскільки остаточний перехід до електронного урядування потребує багато проміжних етапів від декларування на найвищому державному рівні цього напрямку в якості пріоритетного до удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, які будуть безпосередньо здійснювати відповідні функціональні обов'язки. При цьому перехід від традиційного адміністрування до електронного урядування має відбуватися поступово та супроводжуватися відповідними змінами у розвитку суспільства, що сприятиме його стабілізації.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Забейворота Т. Сучасна концепція е-врядування як основа модернізації системи державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. № 1(51). 2017. С. 35–42.
2. Баранов О. Електронний уряд в Україні? Буде! Коли? URL: <http://www.dt.ua/3000/3050/33406/> (дата звернення: 21.09.2023 р.).
3. Костенко І.В. Основні принципи електронного урядування. *Часопис Київського університету права. Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право*. № 4. 2019. С. 117–121. URL: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2019.20>
4. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80> (дата звернення: 23.09.2023 р.).
5. United Nation E-Government Survey. URL : [https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2018-Survey/EGovernment%20Survey%202018\\_FINAL%20for%20web.pdf](https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2018-Survey/EGovernment%20Survey%202018_FINAL%20for%20web.pdf) (дата звернення: 18.09.2023 р.).
6. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2010 р. № 2250-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80#Text> (втратив чинність, дата звернення 20.09.2023 р.).
7. Фурашев В.М., Ланде Д.В., Григор'єв О.М. .Електронне інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє: монографія. К.: Інжинірінг, 2015. 164 с.